

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Әлемдегі журналистиканың болашағы қандай?

ЖАРИЯЛАНДЫ
26.02.2025

ТІРЕК СӨЗДЕР

ақпарат, Жасанды интеллект,
журналистика, медиасауаттылық,
объективтілік, тәуелсіз БАҚ, цифрлық
дәуір

СІЛТЕМЕ

<https://bilimger.kz/176221/>**Келисова Аида**

11 сынып оқушысы

Аннотация

Қазіргі таңда журналистиканың болашағы үлкен өзгерістердің алдында тұр. Ақпарат тарату құралдары сандық форматқа көшіп, жасанды интеллект жаңалық жасаудың бір бөлігіне айналды. Алайда журналистиканың негізгі қағидалары – шынайылық, объективтілік және қоғам алдындағы жауапкершілік – өз маңызын жойған жоқ. Бұл мақалада журналистиканың болашақта қандай бағытта дамитыны, цифрлық дәуірдегі ақпараттың рөлі және тәуелсіз журналистиканың маңыздылығы туралы сөз қозғалады.

Түйін сөздер: журналистика, ақпарат, жасанды интеллект, объективтілік, тәуелсіз БАҚ, цифрлық дәуір, медиасауаттылық.

Кіріспе

Бүгінгі журналистика бұрын-соңды болмаған жылдамдықпен өзгеруде. Ақпарат тарату құралдары цифрлық кеңістікке толықтай көшіп, дәстүрлі БАҚ-тың ықпалы әлсірей бастады. Газет-журналдардың таралымы азайып, телеарналардың көрермендері әлеуметтік желілер мен стриминг платформаларға ауысты. Енді адамдар ақпаратты көбіне әлеуметтік желілерден, блогерлерден немесе жасанды интеллект жасаған контенттен алады. Бірақ бұл өзгерістер ақпараттың сапасына қалай әсер етеді? Кәсіби журналистиканың орнын алгоритмдер баса ала ма? Журналистиканың мақсаты – қоғамға шынайы әрі маңызды ақпарат жеткізу. Бірақ технологиялар дамыған сайын ақпараттық манипуляциялар мен жалған жаңалықтардың таралуы да жиілеп барады. Қазіргі заманның басты мәселесі – ақпараттың рас-өтірігін ажырату. Бір кездері журналистика шындықтың дауысы саналған болса, бүгінгі таңда ол трендтер мен

сенсациялар қуалаудың құралына айналып бара жатқандай. Кликбейт, фейк жаңалықтар, саяси манипуляциялар – қазіргі замандағы ақпараттық кеңістіктің басты проблемалары болып табылады. Болашақта журналистиканың қандай бағытта дамитыны осы мәселелердің қалай шешілетініне байланысты. Жасанды интеллект дәстүрлі БАҚ-ты алмастыра ала ма? Журналистиканың жаңа форматы қандай болмақ? Ал ең бастысы – қоғамның ақпаратқа деген сенімі қалай сақталады? Бұл сұрақтар қазіргі уақытта әлі де нақты жауабын тапқан жоқ.

Негізгі бөлім

Бүгінде ақпарат тарату тәсілдері мүлдем өзгеріп кетті. Бұрын адамдар жаңалықты газеттен немесе теледидардан алатын болса, қазір кез келген оқиғаның видеосы әлеуметтік желілерде әп-сәтте тарап кетеді. Ақпараттың жылдам таралуы, бір жағынан, журналистика үшін үлкен мүмкіндік. Енді оқиға орнынан репортаж жасау үшін бірнеше күн немесе сағат күтудің қажеті жоқ – тікелей эфирге қосылып, оқырманға сол сәтте-ақ хабар таратуға болады. Бірақ дәл осы жылдамдық кейде сапаға кері әсерін тигізеді. Интернеттің дамуы журналистиканы қолжетімді етті. Бүгінде кез келген адам жаңалық тарата алады. Бірақ бұл ақпараттың сенімділігіне қалай әсер етеді? Журналистиканың негізгі қағидаларының бірі – фактіні тексеру. Өкінішке қарай, бүгінде көп адам ақпараттың шынайылығына емес, оның жылдам таралуына көбірек мән береді. Бұрын журналистер жаңалықты редакциядан өткізіп, бірнеше сүзгіден кейін ғана жариялайтын. Ал қазір әлеуметтік желілерде ақпаратты еш тексерместен бөлісетіндер көп. Нәтижесінде, жалған ақпараттың таралуы жаһандық проблемаға айналды.

Сонымен қатар, жасанды интеллект журналистикада жаңа мүмкіндіктер ашты. Ол үлкен көлемдегі деректерді жылдам өңдеп, аналитикалық материалдар дайындай алады. Қазірдің өзінде кейбір жаңалық агенттіктері спорттық есептерді, қаржы жаңалықтарын немесе ауа райы болжамын автоматтандырылған жүйелерге жаздыртады. Бірақ жасанды интеллект адам секілді ойлай ала ма? Ол оқиғаны тексере ала ма? Әзірге ЖИ-дың басты проблемасы – объективтілікті сақтай алмауы. Ол тек дайын деректермен жұмыс істейді және манипуляцияға оңай ұшырайды. Сондықтан болашақта ЖИ тек көмекші құрал болып қала бермек, ал журналистің негізгі рөлі өзгермейді.

Жалпы, тәуелсіз журналистика – ақпараттық кеңістіктің ең маңызды элементтерінің бірі. Бірақ соңғы жылдары көптеген елдерде БАҚ-қа қысым күшейіп, цензураның күшеюі байқалуда. Кейбір елдерде билікке тәуелсіз журналистер қудаланып, басылымдар жабылуда. Бұл – ақпарат бостандығы үшін үлкен қауіп. Егер журналистика биліктің құралына айналса, қоғам шынайы ақпараттан айырылып, демократиялық құндылықтар әлсірейді. Сондықтан тәуелсіз журналистиканы қолдау, журналистердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету – болашақтың басты мәселелерінің бірі. Сонымен қатар, болашақ

журналистика қоғамның медиасауаттылығына да тікелей байланысты. Ақпараттың көптігі адамдарды оны талдап, сараптауға мәжбүрлейді. Егер оқырман ақпараттың шынайылығын тексеруді әдетке айналдырмаса, манипуляцияға түсу қаупі жоғары. Сондықтан медиасауаттылықты арттыру, ақпаратты тұтыну мәдениетін қалыптастыру – журналистиканың жаңа міндеттерінің бірі.

Қорытынды

Журналистика – тек ақпарат тарату емес, ол – шындық үшін күрес. Болашақта технологиялар қаншалықты дамыса да, журналистиканың негізгі миссиясы өзгермейді. Ол – қоғамға объективті әрі сенімді ақпарат жеткізу. Дегенмен, бұл салада жаңа өзгерістер болатыны сөзсіз. Цифрлық дәуірде журналистерге тек жазу немесе репортаж жасау жеткіліксіз. Олар жаңа технологияларды меңгеріп, ақпаратты түрлі форматта ұсынуы керек. Сонымен қатар, журналистиканың сенімділігі де басты орында қала беруі тиіс. Ақпаратты таратудың жылдамдығы маңызды болғанымен, оның сапасы мен шынайылығы бәрінен жоғары тұруы керек. Болашақта журналистика жасанды интеллектпен бірге дамиды, бірақ ол адамды алмастыра алмайды. Журналистің басты міндеті – шындықты іздеу, ал бұл тек адамға тән қасиет. Сондықтан болашақ журналистер технологияны меңгеріп қана қоймай, өздерінің кәсіби этикасын сақтауы қажет. Себебі журналистика – қоғамның айнасы, ал оның тазалығы – болашақтың кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Kovach B., Rosenstiel T. The elements of journalism, revised and updated 4th edition: What newspeople should know and the public should expect. – Crown, 2021.
2. Волкова Е. А. Этические дилеммы использования искусственного интеллекта в журналистике. – Белорусский государственный университет КОНФЕРЕНЦИЯ: КОРПОРАТИВНЫЕ СТРАТЕГИЧЕСКИЕ КОММУНИКАЦИИ: ТRENДЫ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ Минск, 05–06 октября 2023 года Организаторы: Белорусский государственный университет, Факультет журналистики, 2023.
3. Барлыбаева С. Х., Малтабаров М. А. Дата-журналистика в Казахстане как медиатренд //Серия Журналистики. – 2020. – Т. 55. – №. 1. – С. 21-33.
4. Maulet Z., Toktarbai B. Ақпараттық жаңа технология және дәстүрлі журналистика //Bulletin of LN Gumilyov Eurasian National University. JOURNALISM Series. – 2019. – Т. 128. – №. 3. – С. 53-60.
5. Усманов Н. ЖУРНАЛИСТИК ӘДЕП ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЖАУАПКЕРШІЛІК //Konferensiyalar| Conferences. – 2023. – Т. 1. – №. – С. 796-800.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.